

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO

URAD RS ZA INTELEKTUALNO LASTNINO

Kotnikova 6, 1000 Ljubljana

T: 01 620 31 00
F: 01 620 31 11
E: sipo@uil-sipo.si
www.uil-sipo.si

Številka: 007-309/2022-106
Datum: 22. 12. 2022

V primeru odgovora se sklicujte na našo številko!

Zadeva: ZAZNAMEK
Zveza: Prvi posvet o nadaljnjem razvoju avtorskopravne zakonodaje

Prvi posvet o nadaljnjem razvoju avtorskopravne zakonodaje je bil na Pravni fakulteti v Ljubljani (Zlata dvorana) dne 6. 12. 2022 ob 15. uri.

Posvet sta vodila mag. Dejan Židan, državni sekretar Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT), in mag. Karin Žvokelj, direktorica Urada RS za intelektualno lastnino (URSIL), pogovor pa je bil moderiran.

Prisotne je najprej pozdravil državni sekretar mag. Dejan Židan. Poudaril je, da je intelektualna lastnina pomembna ter da je Slovenija ena od držav članic EU, ki nima strategije intelektualne lastnine. Pri sprejemu zadnjih sprememb avtorskopravne zakonodaje ni bilo možno zapreti vseh odprtih vprašanj, zato je bila dana zaveza k nadaljevanju razprave o teh vprašanjih. MGRT je zato želel odpreti prostor za razpravo, kjer se bomo lahko odprto pogovarjali, da bi lahko mogoče v roku leta ali dveh prišli do čimbolj konsenzualnih rešitev, vendar je ta časovni okvir le okvirjen, saj ne želimo postavljati časovnih omejitev. Današnja razprava je namenjena temu, da najdemo način, kako bi skupaj delovali v prihodnje, da bomo prišli do večjega poenotenja stališč. Opravičil se je, da bo moral ob 16.30 zapustiti razpravo zaradi nepričakovane obveznosti in vsem skupaj želel strpno, spoštljivo in konstruktivno razpravo.

Prisotne je pozdravila tudi direktorica URSIL. Predstavila je URSIL in njegove aktivnosti v zadnjem letu. Povedala je, da je bila 24. novembra 2022 ustanovljena medresorska delovna skupina za oblikovanje nacionalne strategije intelektualne lastnine. Opazila je, da so nesoglasja velikokrat posledica nerazumevanja posameznih pojmov. Povedala je, da je danes prisotnih 100 udeležencev in da se zaveda, da danes ne bo prišlo do dogovorov glede vsebinskih vprašanj. Namen današnjega posveta in vseh, ki bodo sledili, je, da se pogovarjamo, da bo posledično proces naslednje spremembe zakonodaje lažji, kot je bil zadnji. Izrazila je željo, da bo razprava konstruktivna in spoštljiva, saj smo tu, da se slišimo in ne, da se obtožujemo.

Moderatorica je nato izpostavila, da se iščejo širši predlogi za tisto, česar zadnji noveli nista rešili. Na koncu bo verjetno vsak malo nezadovoljen, si pa želimo, da bi bilo takih čim manj. Zaradi velikega števila udeležencev in omejenega časa je prosila, da se iz vsake organizacije prijavi samo en predstavnik. Z namenom, da bo naslednji korak bolj konstruktiven, je prosila, da udeleženci povejo, kakšen način delovanja bi bil najboljši, na primer, ali naj bodo posveti v živo ali hibridno, naj bodo srečanja mesečno oziroma bolj ali manj pogosto, organizirana po sklopih, katere teme bi želeli obravnavati oziroma kakšni naj bi bili nadaljnji koraki. Med razpravo je moderatorica ponovno izpostavila, da naj bi udeleženci posveta govorili o možnih korakih za naprej.

Predstavniki Piratske stranke Slovenije je povedal, da so predstavniki industrije označili vse uporabnike, tudi kadar gre za zasebno uporabo, kot pirate. Ne želijo ustavljati razvoja avtorske pravice, želijo zagotoviti čim širšo rabo avtorskih del. Nova vlada ni najbolj uspešna pri implementaciji, upa pa, da bodo nadaljnji zakoni boljši. Pozdravlja pobudo in navaja, da želi prisostvovati na najboljši možni način.

Predstavniki Državljan D je opozoril, da se je hitelo med sprejemanjem zadnjih sprememb avtorskopravne zakonodaje in ni bilo veliko razprave o reformi avtorskega prava, bolj se je opozarjalo na grožnjo kazni zaradi nepravočasnega sprejema direktiv. Meni, da so sprejete spremembe zakonodaje pisane po notah založniške industrije na škodo novinarjev in vseh, ki niso del velikih interesnih združenj. Dvomi, da bodo razprave v okviru tega in nadaljnjih posvetov spremenile stališča zakonodajalca. Založniki imajo večji dostop do zakonodajalca, česar ostali nimajo. Način organizacije razprave ne bo spremenil ničesar. Opozoril je, da trenutni 139.a člen Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP) ne vključuje blogerjev in državljanov novinarjev, ki niso del medijskih struktur. Opozoril je na prihajajoče spremembe medijske zakonodaje, kjer opozarja na omejevanje svobode govora. Zavzema se za to, da državljanje ne bi smeli plačevati davka na internetno povezavo, ter za izboljšanje gromnih razmer novinarjev.

Predstavniki Danes je nov dan se ni strinjal s stališčem, da brez intelektualne lastnine ni nič, saj pozna veliko ljudi, ki so zaslužili milijone s poslovnimi modeli, ki ne zahtevajo dovoljenj imetnikov avtorskih pravic. Zavzema se, da bi tudi Slovenija spodbujala take poslovne modele. Treba bi bilo zaščititi avtorje v razmerju do producentov, ki so vmesni člen v verigi do uporabnikov, pa ne dobijo plačil. Producenti izkoriščajo avtorske delavce, zato bi bilo treba konkretno raziskati vplive sistema, ki to omogoča. Meni, da je vsebinskih omejitev pravic za raziskovalce, kljub obstoječim omejitvam pravic, premalo. Izpostavil je, da je trenutna avtorska zakonodaja megljena, zato si nekaterih stvari ne upa uporabiti zaradi strahu pred tožbo. Ne strinja se z neodpovedljivostjo pravic, kot to ureja zadnja novela ZASP v povezavi z uporabo del na platformah, in se mu zdi ključno, da se avtor pravicam lahko odpove (če bi želel nekaj podariti ljudstvu). V zvezi z vsebinskimi omejitvami za izobraževanje se zavzema za to, da javni interes prevlada nad interesom kapitala. Želi si jasne opredelitve ciljev, ki naj se dosežejo na posameznem posvetu, in da razprava poteka z osebami, ki bodo odločale.

Predstavniki ARNES je izpostavila, da je ARNES večkrat poudarjal stališče v zvezi s poučevanjem in znanstvenim raziskovanjem v času sprejemanja zadnje novele, vendar trenutne rešitve niso idealne, še posebej ne za šolstvo. Ker sta po novem dve vsebinski omejitvi pravic za poučevanje, imajo učitelji velike probleme z avtorskimi pravicami in ugotavljanjem, kaj se lahko uporablja in kaj ne. Je veliko zmede in, če ne bodo vedeli, kaj se lahko uporablja in kaj ne in kaj je zastoj in kaj ne, ne bodo uporabljali, kar ne vodi v razvoj v digitalizacijo. Menila je, da imamo z odplačnostjo problem. Izrazila je zaskrbljenost, kako bo urad lahko spremenil svoje stališče glede na podane obrazložitve teh členov. Izpostavila je, da strategija intelektualne lastnine ne bo enotna, ker smo deležniki z različnimi interesi, vsi deležniki pa bi morali biti enako slišani. Opozorila je na to, da vsebinska omejitev pravic za izobraževanje ne obsega vsega izobraževanja (manjkajo odrasli) in da bi bilo treba odpraviti omejitve na 15%. Pri vsebinski omejitvi pravic za besedilno in podatkovno rudarjenje želijo izboljšati definicijo zakonitega dostopa (dostop do vsebin, ki so prosto dostopne na spletu) in urediti v korist odprtega interneta, vsebinska omejitev pravic za znanstveno raziskovanje pa ne bi smela biti omejena na procenete.

Predstavniki Instituta Jožef Stefan in Centra za jezikovne vire in tehnologije Univerze v Ljubljani je izpostavil problem v okviru koordinacije 4 milijonskega projekta razvoja jezikovnih tehnologij za slovenščino, in sicer omejenost dostopa do virov, na katerih se te tehnologije razvijajo, pri čemer je eden od razlogov zanjo tudi avtorska pravica. Izpostavil je tudi, da je situacija drugačna, kot na primer pri Špancih, saj slovenščino govori samo 2 milijona ljudi. Poudaril je, da če ne bo dostopa do vseh del v slovenščini, tudi teh tehnologij ne bo, kar je treba upoštevati pri novih rešitvah.

Predstavniki Šolskega centra Ljubljana in Društva Ravnateljcev srednjih šol, višjih šol in dijaških domov Slovenije – Ravnatelj je opozorila, da trenutna vsebinska omejitev pravic za izobraževanje ne vsebuje pojma ocenjevanja (na maturi ni samo preverjanje znanja). Želela bi tudi pojasnilo, kaj pomeni omejitev na 15%. Opozorila je na to, da vsebinska omejitev pravic za izobraževanje ne obsega vseh oblik izobraževanja (manjkajo odrasli) in da bi bilo treba

odpraviti omejitev na 15%. Meni, da glede plačevanja za uporabo ne bo nobenih težav, če bo plačala država.

Predstavnica ZRC SAZU in KOsRIS je izpostavila, da se ji je zdelo sprejemanje zadnjih sprememb zakonodaje prehitro, da se deležniki težko poenotijo in upa, da bodo zdaj bolj slišani. Želijo biti čimbolj učinkoviti pri svojem delu in želijo čim več podpore za raziskovalno delo in več denarja za šolstvo in raziskave. Naštela je vse ustanove, ki so del KOsRIS in izpostavila, da bi bilo dobro, da je tako velika ciljna skupina čimbolj slišana.

Predstavnica KOsRIS, ARNES; ZRC SAZU, Univerze v Ljubljani, Univerzitetne knjižnice Maribor, Zveze bibliotekarskih društev Slovenije in Centralne tehniške knjižnice Univerze v Ljubljani je predstavila stališče raziskovalcev, izobraževalcev in ustanov za varstvo kulturne dediščine. Poudarila je, da gre za močne deležnike. Izpostavila je, da bo pri oblikovanju enotne strategije Slovenije pri varovanju intelektualne lastnine deležnike nemogoče poenotiti, lahko pa se uravnovesi rešitve in se zagotovi nevtralno platformo, kjer bodo slišana vsa stališča. Ustanove, ki jih zastopa, zanima zlasti vsebinska omejitev pravic za poučevanje. Vsebinsko omejitev pravic za besedilno in podatkovno rudarjenje je pohvalila, vendar meni, da se je pozabilo na zakonit dostop do spleta, prosti dostop na spletu in strojno učenje. Izpostavila je, da je v strategiji znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti pomembna odprta znanost in s tem v zvezi uporaba odprtih licenc, česar nove določbe zaradi neodpovedljivosti pravic ne omogočajo. Želi, da bi bili posveti učinkoviti, naj deležniki govorijo o istih temah, da se jih sliši in upošteva.

Predstavnik ZDRUŽENJA SAZAS k.o. pozdravlja te posvete in predlaga, da bi ti posveti postali delavnice, ter naj bodo vsaj enkrat mesečno, in sicer v živo. Zanimalo ga je, ali se bo na dnevni red teh posvetov lahko vplivalo oziroma ali bo možno dnevni red sooblikovati. Zanimalo ga je tudi, ali se lahko posvetov udeležijo posamezni člani oziroma imetniki pravic neposredno in ne le prek kolektivne organizacije, saj gre za njihovo lastnino.

Predstavnica Sveta za avtorsko pravo (SAP) je poudarila, da so nujne spremembe delovanja SAP. Izpostavila je nekaj tem, na katere je SAP pisno opozarjal tudi v okviru zadnjega zakonodajnega postopka, predvsem zagotovitev sredstev za zastopanje pred sodišči in v postopkih alternativnega reševanja sporov, prav tako pa si želijo sodelovanja z MGRT v obliki rednih sestankov in da bi SAP, ki je bil ustanovljen po švicarskem vzoru, dobil mesto, ki mu pripada.

Predstavnik Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost je izrazil podporo posvetu, a bi želel večji fokus delovnih skupin, da se lahko razčistijo problemi. Izpostavil je, da zakonodajalec ni imel razumevanja glede znanstvene komunikacije, kjer sprejeta zakonodaja glede uporabe odprtih licenc ni v skladu z zahtevami financerjev projektov (na primer program Horizon) in ne sledi odprti znanosti. Poslanstvo odprte znanosti je odprto deljenje znanja. Omejeno odprto deljenje znanja ni cilj financerja. Želi si razjasnitve in uskladitve tega vprašanja, ker je ta vidik pomemben. Meni, da se mora v znanosti raziskovalec odpovedati nadomestilu po zakonu in namenu. Pomembno je podatkovno rudarjenje in javno izobraževanje. Predlagal je, da naj bodo posveti v fokusnih skupinah.

Predstavnik SiPA, Združenja za zaščito interesov glasbenih založnikov-gospodarsko interesno združenje pozdravlja pobudo o posvetih. Meni, da je zadeva polarizirana, da imamo različne deležnike, na eni strani so ustvarjalci, na drugi uporabniki. Predlaga, naj bodo posveti razdeljeni na manjše sklope glede na posamezne interese, da razprava ne bo na splošni ravni. Izpostavil je, da je na eni strani akademski del, torej uporabniki, na drugi strani pa so imetniki, ki imajo oboji različne interese in pričakovanja, da so nezadovoljni vsi ter da sistem ni poenoten niti znotraj imetnikov. Predlaga, da so posveti na mesečnem nivoju.

Predstavnik Društva slovenskih avdiovizualnih igralcev je poudaril, da so zadovoljni z novimi spremembami zakonodaje, saj so bili slovenski igralci od nastanka avdiovizualnega področja brez pravic. Zahvalil se je za nove pravice in ocenil, da je nova zakonodaja zelo napredna. Izrazil je prošnjo URSIL, naj se krovni organizaciji čimprej izdajo nova dovoljenja za kolektivno upravljanje teh novih pravic, saj posamezni izvajalci ne morejo kontaktirati s trenutno okoli 400 platformami, ki izkoriščajo njihova dela, ter da se omogoči, da se nerazdeljiva sredstva pretakajo v sklade, da bi imetniki pravic v avdiovizualnem sektorju prejeli vsaj nekaj sredstev,

predvsem za socialne namene, saj je veliko prekarnega dela, za izobraževanje, družine. Podprl je predloga, da se naredijo delavnice.

Predstavniki Društva postprodukcijskih ustvarjalcev je podal pobudo za dopolnitev 105. in 106. člena ZASP tako, da bi montažer postal soavtor avdiovizualnega dela (podobno kot na Poljskem) in ne bi bil več eden od avtorjev prispevkov. Avtor priredbe pa po tem predlogu ne bi bil več soavtor avdiovizualnega dela. Tako rešitev podpira celotna avdiovizualna stroka. Pridružuje se predlogu, da se razprava nadaljuje v ožjih skupinah.

Predstavniki Produkcijske skupine Mangart d.o.o. kot eden izmed neodvisnih filmskih producentov je poudaril, da je neodvisna filmska produkcija ustvarila za 50 milijonov prihodkov in da je logično, da se s privatno lastnino ukvarja samo lastnik, ter izpostavil, da o tem ne govori nihče. Poudaril je, da so ustvarjalci in avtorji v veliki manjšini, lastniki pa so bili grobo izigrani, zato v preteklosti ni prišlo do pametnih rešitev. O uporabi lastnine v prvi vrsti odločajo lastniki, potem bi se šele lahko pogovarjali o ponudbi in povpraševanju, pri čemer je logično, da slovenski imetniki ne bi postavili previsokih cen. Meni, da na tem posvetu ne bi smeli sedeti ljudje na državnih plačah in tudi ne predstavniki kolektivnih organizacij, ker ni jasno, čigave interese zastopajo. Zmoti ga, ko mu predstavniki inštitutov govorijo o tem, kako je treba znižati ceno intelektualne lastnine, ne govorijo pa na primer o cenejši elektriki. Pred desetimi leti je bilo 13 peticij, ki jih je podpisalo 200 eminentnih ustvarjalcev, in so ostale v predalu, morda bi jih morali pogledati.

Predstavnica Društva slovenskih filmskih in televizijskih prevajalcev je podala pobudo za nove pravice tudi za avdiovizualne prevajalce, ker nimajo urejenih nobenih pravic. Samo še na Hrvaškem je tako, večina pa ima to že zgledno urejeno in ti prevajalci že dolgo prejemajo nadomestila. Če prevajalec prevede knjigo, gre lahko v ZAMP – Združenje avtorjev Slovenije, k.o. Če prevede film, ga noče ne ZAMP – Združenje avtorjev Slovenije, k.o., ne AIPA, k.o. Zato se veselijo priložnosti, da se uredi tudi njihove pravice. Izrazila je solidarnost z drugimi avtorji in predlagala, da država predvidi nadomestilo za šole, da bodo lahko plačevale za uporabo del v šolah, enako kot je za fotokopiranje, in da se predvidi majhen znesek, da bodo raziskovalci plačevali avtorjem. Opozorila je na to, da so bili v projektu razvoja jezikovnih tehnologij za slovenščino uporabljeni prevodi s piratske spletne strani, na kateri so prevodi objavljeni brez dovoljenj imetnikov pravic, in jo je zanimalo, kako to, da se v okviru večmilijonskega projekta, ki ga financirata Evropska unija in država, podpira prevode s te spletne strani, in zakaj država ne nameni ustreznega zneska, da dobijo avtorji nadomestilo.

Predstavniki IPF, k.o. je izrazil zadovoljstvo nad zadnjo spremembo zakonodaje glede določb, ki so v korist imetnikom pravic. Zanimalo ga je, ali bi morali vse pobude in predloge, ki so jih poslali tekom zakonodajnega postopka, posredovati ponovno ali se jih bo upoštevalo. Strinjal se s predhodniki, da so nujno potrebne ožje skupine, in omenil, da neko vprašanje, kot je na primer vprašanje, ki se tiče kolektivnega upravljanja, večine danes prisotnih verjetno ne zanima in mogoče njihova prisotnost ni potrebna.

Predstavniki ARNES je povedal, da se mu zdi naravno, da se oblikujejo posamezne skupine, ki bodo obravnavale posamične teme (npr. izobraževanje, znanstvena sfera). V zvezi s problematiko odprtih licenc je prosil za pojasnilo, zakaj ne bi smel dati svojega dela prosto na voljo vsem. Kar se tiče izobraževanja, ne razume rešitve, saj uporaba ne bo vplivala na njegov zaslužek, bo pa to osiromašilo pouk, zato se je pridružil mnenju, ki ga je izrazila predstavnica Šolskega centra Ljubljana in Društva Ravnateljcev srednjih šol, višjih šol in dijaških domov Slovenije – Ravnatelj.

Predstavnica Inštituta za intelektualno lastnino (oziroma v svojem imenu) je predlagala, da se v prvem koraku veliko časa posveti identifikaciji več tematskih področij, kjer naj se ločuje med vsebinskimi temami in upravljaljskimi temami (kot je na primer kolektivno upravljanje), in potem naj se razprava odpre za vse in naj se ne predpostavlja, kdo so deležniki. Razprava naj bo čim bolj učinkovita in vsevključujoča. Če bo omogočeno kolektivno upravljanje, bo to zanimalo tudi nekomercialne uporabnike.

Predstavniki Danes je nov dan je predlagal, naj se določi cilje naslednjega (vsebinskega) sestanka, saj za danes ni bilo najbolj jasno, kaj bi morali udeleženci narediti.

Predstavnica Odvetniške družbe Grčar, o.p., d.o.o. je predlagala kot cilj, da naj bo najprej obravnavan osnovni sklop, ki se tiče vseh deležnikov, potem pa se določi posamezne sklope ožje glede na tematiko oziroma specialna področja. Kot primer je navedla osnove avtorskega prava, ki bi bile potrebne prenove (kot je npr. trajanje varstva), avdiovizualni sektor, založništvo. Spomnila je na poziv MGRT izpred nekaj let, ko je MGRT pozval k predlogom, kaj naj bi se spremenilo. Predlaga, da se gre po sklopih in se ugotovi, ali je posamezni del (vsebinski sklop zakona) potreben prenove ali pa se ugotovi, da dobro deluje.

Predstavnica ARNES se je strinjala s predhodnikom, da organizator posveta pove, kaj želi od udeležencev, ali je to mogoče nov tekst besedila členov, oziroma naj pove, kako naj bodo konstruktivni, da se lahko vnaprej pripravijo.

Predstavnica Inštituta za intelektualno lastnino je prosila za podatek, kdo je prisoten na današnjem posvetu (ob spoštovanju osebnih podatkov), da se zagotovi, da v primeru morebitnega predloga iz druge države članice tak predlog ne pride do tega posveta. Meni, da so posveti na mesečni ravni prepogosti. V naslednjih treh tednih bodo poslali predloge glede tem, ki naj se obravnavajo.

Predstavnica Šolskega centra Ljubljana in Društva Ravnateljcev srednjih šol, višjih šol in dijaških domov Slovenije – Ravnatelj se je strinjala s predlogom, da se teme obravnavajo po področjih. Izrazila je zadovoljstvo, da je zakon naredil nekaj dobrega za nekatere deležnike.

Predstavnik Odvetniške družbe, Rojs, Peljhan, Prelesnik & partnerji, o.p., d.o.o. je izpostavil tri zakonodajne iniciative na EU ravni, ki bodo posegle v avtorskopravno zakonodajo, in sicer posledice t. i. RAAP sodbe glede dejanske vzajemnosti, ratifikacijo Pekinške pogodbe in plačevanje operaterjem za »broadband« prostor. Pri tem je izrazil bojazen, da bomo spet pristali kjer smo že bili eno leto nazaj in bomo spet zamujali. Zanimalo ga je stališče do teh iniciativ.

Direktorica urada je v zaključku povedala, da današnja razprava le potrjuje to, o čemer sta organizatorja posveta razmišljala. MGRT bo v sodelovanju z URSIL pripravil predlog glede nadaljnjih posvetov v fokusiranih skupinah in z naslednjim letom začela s fokusnimi skupinami. Posamezni sklop bo objavljen vnaprej, da se bodo deležniki lahko prepoznali in prijavili. Povedala je, da je URSIL vključen pri aktivnostih glede omenjenih EU iniciativ. Izrazila je pomislek, da so posveti na mesečni ravni mogoče prepogosti, če bo veliko skupin, in da je ena od možnosti, da so sestanki med letom vsebinsko ožji, konec leta pa razprava v tako širokem krogu, kot je današnji. Namen današnjega posveta je bil predvsem slišati deležnike, katere teme bi želeli obravnavati, nadaljnji koraki pa bodo predmet dodatnega razmisleka. Poudarila je, da je treba ločevati med strategijo za varovanje intelektualne lastnine in srečanja glede sprememb avtorskopravne zakonodaje. Strategija je urejanje vprašanj na strateškem nivoju in obsega celotno intelektualno lastnino. Razprava glede spremembe avtorskopravne zakonodaje pa je zaveza, ki jo je dal državni sekretar tekom zakonodajnega postopka. Rezultat razprave bo mogoče tudi sprememba zakonodaje, a brez hitenja; kdaj bomo prišli do cilja, je odvisno od vseh nas, deležnikov in pripravljavcev zakonodaje. Predloge glede tem oziroma področij avtorskega prava, glede katerih si deležniki želijo nadaljnjo razpravo, lahko do 31. decembra 2022 posredujejo na naslov URSIL sipo@uil-sipo.si.

Zapisala:
Saša Ovsenik
Urad RS za intelektualno lastnino